

Istaja vsak četrtak in volja s poštno vredn. aš v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 33 D, pol leta 16 D, četrt leta 8 D. Izveza Jugoslavije 56 D. Naročnina se pošlje na upravnishvo »Slov. Gospodarjak« v Mariboru, Koroska cesta 5. List se dopušlja do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej. — Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Sredništvo je v Mariboru, Koroska cesta št. 5. Nekopisi se ne vračajo. Upravništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Cene inseratom po dogovoru. Za večkratne oglase primerec popust. Nezaprite reklamacije sva poštine proste.

Cekovni račun poštnege urada Ljubljana 10.808. Telefon interurb. št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

40. številka.

MARIBOR, dne 17. septembra 1925.

59. letnik.

Zveza narodov.

Zveza narodov je največja in najboljšeješa organizacija narodov in držav, ki ima za cilj, da se jamči mir in varnost. Države, ki so pristopile ali se bodo pristopile, so obvezane, da nečajo začeti vojne, da hočejo ohraniti v polni svetlosti mednarodne odnošaje, zasnovane na pravici in časti, da hočejo strogo spoštovati določbe mednarodnega prava.

Zveza narodov, koje sedež je v švicarskem mestu Zenevi in koja je bila ustanovljena 10. januarja 1920, ima te-le organe: 1. zbor ali skupščina Zveze, ki se vrši navadno vsako leto določeni čas ali kadar to zahtevajo časovne potrebe. Na tej skupščini se razpravljajo vsa vprašanja, ki se tičejo svetovnega miru ali pa za človeštvo važnih kulturnih, gospodarskih in zdravstvenih zadev, ter se sprejemajo novi člani, za kar sta potrebni dve tretjini glasov skupščine. 2. Svet, ki je sestavljen iz 9 članov: 5 zaveznikov velesil in 4 zastopnikov drugih držav, ki so članice Zveze in ki jih izbere skupščina. Svet se zbere, kadar to razmere zahtevajo, ali vsaj enkrat na leto ter je pristojen, da razpravlja o vseh vprašanjih, ki se dostajajo svetovnega miru. 3. Stalno tajništvo na sedežu Zveze v Zenevi.

Zasedanje sveta Zveze narodov.

Pretekli teden se je svet Zveze narodov sestel k zasedanju. Zbrali so se zastopniki vseh velesil in tudi drugih držav. Francija je poslala ne samo svojega zunanjega ministra Brianda, marveč tudi svojega ministrskega predsednika Painleveja. Anglijo je zastopal zunanji minister Chamberlain. Italijanski ministrski predsednik Mussolini, kateri ima velik apetit po tuji zemlji in kojemu vsled tega Zveza narodov nikakor ni po godu, ni sam šel v Zenevo, marveč je tja poslal svojega zastopnika. Našo državo je zastopal zunanji minister dr. Ninčič, ki je seboj vzel nekaj svetovalcev, med njimi Stjepana Radiča.

Države, ki niso v Zvezi narodov.

V Zvezi narodov je sedaj zbranih 56 držav. V njej niso zastopane ne Zedinjene države severne Amerike, ne Rusija, ne Nemčija. Zedinjene države nočejo sodelovati pri Zvezi, ker se bojijo, da bi s tem bile vpletene v težke spore, ki se vedno pojavljajo med državami v Evropi in v drugih delih sveta. Rusija noče pristopiti, ker ruski boljševiki obsojajo politiko velesil, ki vodijo Zvezo narodov in odločujejo v njej, kot velekapitalistično in blaginji narodov sovražno. Nemčija pa še ni pristopila, ker se boji člena 16. pogodbe Zveze narodov, po kojem bi morala tujim vojaškim četam dovoliti prehod skozi svojo državo. Recimo, da bi nastal spor med

Nemčijo in Poljsko ter bi nastala med Poljsko in Nemčijo vojna, za katero bi odgovornost padla na Nemčijo, bi po tej pogodbi morala Nemčija dovoliti Franciji, ki je zaveznica Poljske, da smejo francoski vojniki marširati ter se voziti skozi Nemčijo, da pridejo Poljski na pomoč.

Govor francoskega ministrskega predsednika.

Na zasedanju sveta Zveze sta govorila francoski ministrski predsednik Painleve in angleški zunanji minister Chamberlain. Ta dva govora sta bila pričakovana z največjo radovednostjo ter poslušana z največjim zanimanjem. Povedal pa ni ničesar novega ne eden ne drugi, marveč sta nam zopet protolmačila znano stališče vsak svoje države.

Painleve je največjo važnost polagal na vprašanje varnosti in sigurnosti. Francozom je nemški strah vedno pred očmi, najsi spijo ali bedijo. Kaj bo, ako se Nemčija zopet dvigne, da obračuna s Francijo? To vprašanje venomer razburja Francoze.

Painleve je ves svoj govor, ki ga je imel v Zenevi 7. septembra, zasnoval okoli tega vprašanja. Hvalil je takozvani ženevski protokol, ki ga je Zveza narodov sprejela lansko leto in ki bi v istini onemogočal vsako vojno. Toda ta protokol ni bil sprejet od vseh merodajnih držav, zlasti se mu je protivila ter se mu še zdaj protivi Anglija. Painleve je izjavil, da se Francija še zdaj zavzema za ženevski protokol. Ker pa še ni upanja, da bi vse države sprejele na se obveznosti tega vseobčnega protokola, se mora Francija zadovoljiti z varnostnimi pogodbami, ki jih sklepa s poedinimi državami.

V glavnem gre za varnostno pogodbo med Nemčijo na eni strani ter na drugi strani med Francijo, koji se v tem vprašanju pridružujeta Anglija in Belgija. Ta pogodba, ki hoče vse spore, ki bi se mogli pojaviti med Nemčijo in Francijo podvreči kakšnemu nepristranskemu razsodišču ter tako preperečiti vsak oboroženi spopad, je sedaj v razpravi. Upravičena je nada, da bo ta pogodba, ki bi bila največjega pomena za ohranitev miru v Evropi, ker bi odpravila nevarnost vojne med dvema največjima dosedanjima neprijateljima, med Francosko in Nemčijo, kmalu sprejeta. Nemčija se toliko ne protivi priznanju njenih državnih mej proti Franciji, kakor jih je določila versalska mirovna pogodba, kolikor se protivi, da bi priznala državne meje poljske države. Te meje pa je v posebni pogodbi zajamčila Poljski Francija. Tako se hoče mir v Evropi povezati z različnimi takimi pogodbami, kakor s členi sklenjene verige. Kaj pa če eden ali nekaj členov te verige popusti?

Govor angleškega zunanjega ministra.

Angleži promatrajo zajamčenje miru v Evropi z drugega stališča. Dočim stavljajo Francozi iz prej označenega razloga vprašanje varnosti na prvo mesto, Angleži pomikajo na prvo mesto vprašanje vojaške oboroženosti. To je storil angleški zunanji minister Chamberlain v svojem govoru v Zenevi dne 10. septembra. Za Angleže je največje jamstvo miru v tem, da se vse države čim največ, in to do zadnje možnosti razorožijo. Praktični Angleži dobro vedo iz izkušnje, ki so jo napravili z veliko oboroženostjo Evrope pred svetovno vojno, da se kanon, ki je pripravljen in nabasan, kar rad sproži ter da sproženemu zopet rad odgovori njegov tovariš v drugi državi. V tem je trajna nevarnost vojne. S praktičnimi Angleži se strinjajo še bolj praktični Amerikanci in zato je sedaj ob zasedanju sveta Zveze narodov predsednik Zedinjenih držav Coolidge (Kulič) izrazil željo, da bi se pozvala druga razorožitvena konferenca, in sicer pod vodstvom Zveze narodov.

Tako sta oba ministra, francoski in angleški, v svojih govorih protolmačila stanje, v katerem se sedaj nahaja vprašanje miru, in pokazala smernice do rešitve tega velepomembnega vprašanja.

Mosulsko vprašanje.

V podrobnih vprašanjih, ki so bila predložena Zvezi narodov v odločitev, pa Zveza ni imela tako srečnih rok. To velja predvsem o takozvanem mosulskem vprašanju. Mosul je mesto v nekdanji Mezopotamiji (medrečje med rekama Evfrat in Tigris) ter leži ob reki Tigris. Mosulsko ozemlje je za Angleže velikega pomena zavoljo bogatih petrolejskih vrelcev, ki jih ima. Zato hočejo Angleži to ozemlje pridržati za sebe, to je za državo Irak, ki se nahaja pod njihovo nadoblastjo. Turki pa nočejo o tem nič slišati, marveč zahtevajo Mosul za svojo državo. Ta spor, ki bi mogel dovesti do vojne med Anglijo in Turčijo, je predložen Zvezi narodov, ki si pa ga ne upa rešiti, ker nima avtoritete (ugleda in moči), da bi prisilila Turčijo, kamoli Anglijo, da sprejme njeno odločitev.

Avstrijsko vprašanje.

Istotako je ostalo nerešeno vprašanje mednarodne kontrole nad Avstrijo. Ta država sama iz sebe nima dovolj življenjske moči. Zato se je zatekla k Zvezi narodov, ki ji je prišla na pomoč z velikim posojilom, ki so ga Avstriji dale razne velesile in tudi druge države. Zato pa je Avstrija morala dovoliti, da njeno državno gospodarstvo nadzira mednarodni kontrolor v osebi gospoda Zimmermanna. To jerobstvo Avstrijcem ni po godu in zato so se obrnili na Zvezo narodov, da to mednarodno kontrolo po njenem skoro triletnem trajanju

LISTEK.

Zgodbe napoleonskega vojaka.

Francoski spisatelj Erckmann-Chatrian; preložil Al. B.

25

Ti ulani so bili Poljaki, najljutejši vojaki, kar sem jih kedaj videl, in naši pravi bratje in prijatelji. V nevarnosti niso izpremenili svojega mišljenja in nam žrtvovali vse do zadnje kapljice krvi.

To pot so nas torej Poljaki še rešili. Videč jih prodirati ponosno in hrabro, smo povsod udri iz hiš, z bodali planili na Avstrijce in jih vrgli nazaj v jarke. Sedaj se nam je sicer ponujala zmaga, a treba je bilo misliti na umik, ker si je sovražnik že osvajal Lipsko. Hallska in grimmaška vrata so bila že zavzeta, Petrova in badenska vrata pa so sovražniku predali naši prijatelji Badenci in Saksonci. Vojaki, meščani in dijaki so že skozi okna streljali na nas.

Imeli smo samo še toliko časa, da smo se uredili in se umaknili po velikem drevoredu ob Pleissi. Tam so nas čakali ulani. Sli smo za njimi in ker so Avstrijci pritiskali za nami, so naskočili še enkrat, da jih potisnejo nazaj.

Divizija, ki se je bila od osem tisoč mož skrčila na petnajst sto, se je torej umaknila pred več kot petdeset tisoč sovražniki, a se je vendar še nekaterikrat obrnila in streljala nazaj na sovražnika.

Cedalje bolj smo se bližali mostu — s kakim veseljem, mi ni treba omenjati. Lahko pa ni bilo priti do njega, kajti preko vsega drevoreda se je z bližnjih cesta gnetlo toliko ljudstva peš in na konjih k prehodu, da je bila vsa ta množica kakor ena sama celota, ki se je počasi pomikala dalje s takim vpitjem in hrusčenjem, da ga je bilo kljub streljanju slišati četr štiri ure daleč. Gorje tistim, ki so bili na robu mostu! Popadali so v vodo in nihče se ni zmenil za to. Ljudi in tudi konje sredi množice je kar neslo naprej: še nog jim ni bilo treba premikati, tako so jih od zadaj po-

tiskali naprej. . . A kako naj pridemo na ono stran? Sovražnik je bil vsak hip bliže. Res da so bili postavili nekaj topov na obeh straneh mostu, da so obstreljevali drevored in nasproti ležečo glavno cesto. Tudi so še stale tu čete v lepem redu, da odbijejo prvi napad, toda Avstrijci, Prusi in Rusi so tudi imeli topove, da so obstreljevali most. Tisti, ki so krili umikanje drugih in so zadnji šli čez, so bili izpostavljeni vsem granatam, kroglam in kartečam. Vsakdo je to lahko videl, zato so hoteli vsi naenkrat preko.

Ko smo se bili približali mostu za dvesto do tristo korakov, mi je prišlo na misel, da bi planil med množico, da bi me nesla na ono stran. Stotnik Vidal, poročnik Bretonville in nekateri izmed starejših pa so rekli:

»Streljajte na vsakega, ki bo stopil iz vrste!«

Strašna usoda, ako je človek tako blizu, pa si mora misliti: »Tu moram ostati!«

Vse to se je zgodilo med enajsto in dvanajsto uro popoldne. Čeprav dočakam sto let, ne pozabim teh strašnih trenutkov. Streljanje iz pušk se je bližalo od desne in leve strani, že je nekaj krogel zvižgalo nad nami po zraku in iz hallskega predmestja so prodirali Prusi, pomešani z našimi vojaki. V bližini mosta je nastalo grozno vpitje: jezdeci so sabljali pešce, da si naredje prostora, ti pa so jim vračali z bajonetmi. Nastal je splošen, divji, nereden beg. Na vsak korak, ki ga je množica storila naprej, je kdo padel z mosta in hoteč se obdržati, potegnil za sabo še kakih pet ali šest drugih.

Ko je od trenutka do trenutka naraščala zmešnjava, vpitje, streljanje in pljuskanje tistih, ki so bili popadali v vodo, ko je ta prizor postala tako grozen, da že hušji ni mogel biti — kar naenkrat zabobni kot topovski strel in prvi lok mosta pade v vodo z vsemi, kar jih je bilo na njem: več sto nesrečnikov izgine v valovih, mnogo drugih pa padajoče kamenje rani, ubije in raztrga.

Neki saper ženijskega zbora je bil razstrelil most!

Ob tem pogledu se je razleglo od enega konca šetališča do drugega: »Zdaj!« — »Zgubljeni smo . . . izdani!« Drugače ni bilo slišati. Bil je to silen, grozen krik srda in obupa. Premagani od obupne jeze se nekateri zno-ve obrnejo proti sovražniku kot divje zveri, ki jim je od-

rezan umik in sedaj ne vidijo ničesar več in mislijo samo še na maščevanje. Drugi lomijo orožje ter nebo in zemljo delajo odgovorno za svojo nesrečo. Častniki in generali na konjih skačejo v vodo, da plavajoč dosežejo nasprotni breg. Mnogo vojakov jih posnema, skačejo v vodo in nimajo niti časa, da bi telečake pometali proč. Vse nas je naredila nore misel, da bi bili lahko prišli čez, a se moramo sedaj zadnji trenutek dati posekati. . . Pač sem bil prejšnji dan mrtvece videl plavati po Parthi, a to je bilo še vse bolj strašno: vsi ti nesrečniki so z groznim vpitjem z rokami in nogami bili okrog sebe in se oprijemali drug drugega — vsa reka jih je bila polna, na vrhu vode je bilo videti samo roke in glave.

Zdelo se je, da je ta hip izgubil pogum tudi stotnik Vidal, hladnokrven mož, ki nas je delal pokorne s svojo železno mirnostjo. S čudnim krohotom je sunil sabljo v nožnico in rekel:

»Kar je, pa je — vsega je konec!«

Ko sem mu roko položil na ramo, me je nekako mehko pogledal.

»Kaj bi rad, fant?« je vprašal.

»Gospod stotnik«, sem odgovoril — ta hip se je namreč spomin vzbudil v meni — »štiri mesece sem tu v Lipskem ležal v bolnici, sem se večkrat kopal v Elsteri in vem za kraj, ki ni preglobok.«

»Kje je to?«

»Deset minut nad mostom.«

Takoj je izdrl sabljo in zavpil s silnim glasom:

»Fantje, za mano, ti pa naprej!«

Zganil se je ves bataljon, ki je štel samo še dvesto mož. Ko je kakih sto drugih videlo, da odhajamo z odločnim korakom, so se nam pridružili, ne vedoč, kam gremo. Avstrijci so bili že na višini ob drevoredu; niže doli so se širili s plotovi eden od drugega ločeni vrtovi do Elstere. Poznal sem to pot, po kateri sva večkrat hodila s Zimmerom poleti, ko je bilo vse v najlepšem cvetju. Streljali so na nas, a mi se nismo več zmenili za to. Jaz sem prvi stopil v reko, za mano stotnik Vidal in potem paroma drugi. Voda nam je segala do ram, ker je bila narastla zaradi jesenskega deževja, vendar smo srečni prišli čez. Nobeden ni utonil. Prišedši na drugi breg, smo imeli še

odpravi. Zveza pa je drugače odločila. Na zahtevo Anglešev se je v Zvezi sklenilo, da ta mednarodna kontrola v omiljeni obliki še ostane, drugo leto poleti bo menda prišel čas, ko se v celoti odstrani. Tako so Avstrijci nekoliko nezadovoljni z Zvezo narodov zavoljo mednarodne kontrole, ki se ni odpravila, Turki pa zavoljo mosulskega vprašanja, ki bo svetilo ne njim, marveč Anglešem.

Obramba narodnih manjšin.

Zveza narodov ima tudi veliko nalogo, da čuva med narodnostnimi manjšinami v posrednih državah, da se jim ne godijo kakšne krivice. V tem oziru pa Zveza še ni storila svojih velikih dolžnosti, ki ji pripadajo. Zvezi ne more biti neznan, kako na primer postopajo Italijani s Slovenci in Hrvati, ki so podvrženi italijanski državi, in kako postopajo Nemci s tistimi koroškimi Slovenci, ki so državljani avstrijske države. Kljub temu Zveza še ni nič storila v obrambo teh Slovencev in Hrvatov. Mi smo toliko nepristranski, da priznamo, da tudi naša država dosedaj v Zenevi še ni podvzela dovolj energičnih korakov za obrambo Slovencev in Hrvatov v Italiji in Avstriji. V letošnji delegaciji, ki zastopa našo državo v Zenevi, se tudi nahaja g. Stjepan Radić. Bomo videli, kaj bo ta mož storil v narodno zaščitno Hrvatov in Slovencev, ki živijo v tujih državah?!

Priveditve.

DELAVSKI DAN V MARIBORU.

Ko je začel socializem med delavstvom širiti svoje ideje, s katerimi je skušal delavce ne toliko osvoboditi kapitalističnih spon, kakor odtujiti veri v Boga, je med prvimi opozoril na nevarnost brezverskega socializma tedanjega papeža Leon XIII. S svojo znamenito okrožnico o delavskem vprašanju je pravzaprav on ustanovitelj krščanskega socializma, ki se nahaja zdaj po vseh krščanskih državah na zmago vitem pohodu ter povsod izpodriva brezverski socializem, ki je delavca dosedaj samo sleparil z raznimi lepimi gesli, ničesar pa še ni storil za zboljšanje njegovega položaja. Krščansko-socialni pokret, katerega je med Slovenci pričel širiti nepozabni dr. Krek, si pridobiva vedno več tal med našim ljudstvom in dokaz njegove moči sta bila tudi zadnja delavska dneva v Mariboru dne 7. in 8. septembra 1925. Privedila ju je za delavstvo na bivšem Štajerskem podružnica Jugoslovanske strokovne zveze v Mariboru.

Prvi dan je bil namenjen kmetškemu delavstvu, pred vsem viničarjem. Vršila so se tri predavanja in sicer je predaval gospod narodni poslanec Franjo Žebot o viničarjem vprašanju, g. Stabej o delavski zakonodaji in g. Semenič, tajnik JSZ, o praktični izvedbi organizacije. Posebno podučno je bilo predavanje g. poslanca Žebota. Podel je zgodovino viničarskega stanu ter orisal njegov bedni položaj, katerega občutijo posebno takozvani gospodski viničarji, in obdelujejo vinograde mestne gospode. Kot sliko razmerja, ki bi moralo vladati med viničarjem in njegovim gospodarjem, je navedel praktični zgled iz župnije Jarenina, kjer pri neki ugledni tamošnji kmetijski hiši smatrajo viničarje za člane družine ter delijo z njimi skupno žalost in veselje. Zato pa služijo viničarska rodbina pri tej hiši že nad 100 let. Tako družinsko občestvo bi moralo vladati pri vseh gospodarjih med njimi in viničarji.

Zvečer dne 7. t. m. se je vršil v dvorani Zadrugne gospodarske banke pozdravni večer, katerega se je udeležil

med drugimi tudi voditelj SLS dr. Anton Korošec in mariborski župan g. dr. Leskovar. Dr. Korošec je pozdravil navzoče delavce v daljšem govoru ter jih pozival na izobraževalno delo v svojih vrstah, da bo postalo delavstvo močno tudi v omiki in prosveti. V imenu občine je pozdravil navzoče g. župan dr. Leskovar, v imenu Prosvetne zveze g. prof. Ivan Prijatelj in v imenu JSZ g. Gašpek iz Ljubljane.

Naslednji dan, na praznik, dne 8. t. m., se je vršilo glavno zborovanje. Dvorana Zadrugne gospodarske banke je bila natlačeno polna udeležencev; bilo jih je 600 do 700. Kot prvi govornik je nastopil dr. Korošec. V krasnem govoru je razvijal misli o delavski stanovski kulturi. Poslušalci so njegova izvajanja burno odobraval. Za njim je govoril g. dr. Veble o delavski družini in domu. — Popoldan se je zborovanje nadaljevalo. Govorila sta tajnik SLS g. Marko Kranjc o delavskih voditeljih in g. dr. Jeraj o delavski prosveti.

Vsa predavanja so bila zamišljena tako, da so nudila udeležencem nekaj pregled vseh vprašanj, ki morajo delavca zanimati ter ga usposobiti v boju za njegov gospodarski in kulturni napredek.

Strokovna zveza, ki je delavski dan priredila, je lahko zadovoljna z doseženim uspehom.

Veličastni orlovski praznik v Petrovčah. Nikdar se v Petrovčah, v tem lepem biseru divne slovenske Savinjske doline, še ni zbralo ljudstva v takem številu, kakor na praznik Male Gospojnice dne 8. t. m. Ta dan si je naša katoliško misleča mladina zbrala za svoj praznik, praznik vzvišene ideje slovenskega orlovstva. Toda ne samo mladina, ta dan je manifestirala s to mladino cela Savinjska dolina, manifestiral slovenski oče, dobro čuteča mati od blizu in daleč z onimi, ki stojijo v naših vrstah za križ zlata in svobodo zlato. Ponosna je na to dejstvo naša mladina, ponosen vsak oče na ta cvet slovenskega naroda, ki se zbira v strunskih vrstah pod peruti in zastavo slovenskega Orla. Ze vse predpriprave za ta dan so kazale, da obeta biti prireditev tudi na zunaj izraz vzajemnega dela med pristaši naše misli. Po vsem trudopolnem delu je napočil krasni dan. Ze po prihodu jutranjih vlakov so se začele zbirati pred kolodvorom in na trgu pred cerkvijo številne množice ljudstva, ki so nalik valovju drvele z vozovi, peš, na konjih in z vlaki. Orli v krojih, na čelu jim konjenica, so hiteli na kolodvor sprejeti in pozdravili novodošle goste od blizu in daleč. Na to se je razvil sprevod po vasi. Ob zvokih godbe iz Redeč se je pomikal sprevod proti cerkvi. Ob pol 9. uri se je vršila slovesna sv. maša za udeležence. Po sv. maši se je sprevod razvil proti lepo okrašenemu telovadišču v Dobrišivasi, kjer se je vršila skušnja. Popoldan ob pol treh je brat Uršič v imenu pripravljalnega odbora otvoril oficijelni del priveditve, naker se je pričela javna telovadba. Nastopili so člani, članice ter ženski in moški naraščaj, ki so z največjo točnostjo in preciznostjo izvajali posamezne vaje telovadnega sporeda. Posebno nastop 120 uniformiranih Orličev je bil spremljan z burnim aplavzem. Istotako so žele posebno priznanje članice s svojimi simboličnimi vajami, kakor tudi orodni telovadci. Nad vse ganljiv je bil rajalni pohod članov in članic, med katerim se je vršil tabor. Ljudski tabor je kot predsednik pripravljalnega odbora in predsednik celjske orlovske srenje otvoril brat Josip Uršič, ki je v kratkih potezah orisal pot, ki nas vodi do vzvišenih skupnih ciljev. V tem boju za križ in svobodo se mora zlomiti vsako tudi najhujše orožje naših nasprotnikov, ker naša mladina v tem boju ni osamljena, za nami je Bog in mi smo kladivo, kladivo v rokah

uničajo, kakor pozimi vrani napadajo ubogega, onemolega konja, kateremu bi si na pol ure daleč ne upali pogledati v oči, dokler je bil še na nogah. Vse to sem sam doživel... Videl sem berače, podobne kozake, v čunje oblečene in s staro, odfeno kosmato kapo na glavi, razcapance, polne razčesa, ki si nikdar niso počesali brade, ki so brez sedla in z vrvo namesto stremen sedeli na starih, turških kljusetih in so imeli za streljanje staro, zarjavelo pištolo in namesto sulice dolg žep na koncu droga — videl sem, kako vam je tak potepin, podoben staremu, plesnivemu židu, ustavil po deset, petnajst, celo dvajset vojakov in jih odgnal kakor čredo ovac!

Potem pa se kmetje, stali dolgi zaspanci, ki so nekaj mesecev poprej že trepetali, samo če jih je človek po strani pogledal — videl sem, kako so ošabno in prevzeto ravnali s starimi vojaki, kirasirji, topničarji, španskimi dragoncji, z ljudmi, ki bi jih bilo lahko s pestjo ubili. Slišal sem, kako so trdili takrat, ko je po vsej okolici dišalo po peki, da nimajo kruha naprodaj in da nimajo niti vina niti piva, dočim je bilo od vseh strani slišati zvenketanje kozarcev. A nihče si jih ni upal prijeti in jim pokazati, tem lopovom, ki so se posmehovali našemu umikanju, ker nismo bili več združeni, ker je vsak marširal, akor se mu je zdelo, ker nismo več pripoznavali poveljnikov in smo bili brez discipline.

Vrhu tega glad, pomanjkanje, silni napori in boleznj — vse naenkrat je prišlo čez nas. Nebo je bilo sivo kot svinec, neprestano je lilo kot iz golide in jesenski veter nas je stresal. Koliko jih je bilo med ubogimi rekruti, ki so bili še brez brade in tako shufšani, da se je skoro skozi nje videlo, koliko teh siromakov je moglo prenašati take težave? Na tisoče in tisoče jih je poginilo — ob cestah je bilo videti same mrtvece. Grozna bolezen, ki so jo imenovali tifus, nas je spremljevala povsod. Nekateri pravijo, da je bila to nekaka kuga, katero so povzročali mrličji, ki jih niso pokopavali dovolj globoko, drugi pa, da ji je vzrok preveliko trpljenje in pomanjkanje, kar presega človeške moči — kaj je res, ne vem, a elzaške in lotringijske vasi, v katere smo zanesli tifus, bodo vedno mislile na to: izmed sto bolnikov jih je ozdravelo komaj deset do dvajset!

Boga. Za njim je povzel besedo brat dr. Hodžar, ki je v imenu Jugoslovanskega kluba pozdravil zbrano članstvo in mnogobrojno navzoče občinstvo. S svojim navduševalnim govorom je povdarjal temeljna načela Orla ter jih pozival, da se vstrajno in dosledno držijo vzvišenih nauk, ki so podlaga njihovi organizaciji. Kakor naši predniki in cel naš narod živi po načelih Krista, tako naj mladina, ta steber in cvet slovenskega naroda stoji vedno na braniku za vero naših pradedov. Vse naše delo, hotenje in stremenje naj temelji na naukih našega najvišjega voditelja, ker le takrat bomo deležni venca naše zmage. Mnogoštevilne množice ljudstva so govorniku burno pritjevale. Članice pa so oba govornika obsipavale s cvetjem. Telovadni nastop je zaključila lepo sestavljena zaključna skupina. Nato se je razvila prosta zabava, ki je bila po svojem vzornem in najlepšem poteku dokaz pravega in poštenega veselja. Ob 8. uri se je prireditev oficijelno zaključila.

Dobrodelna loterija Dijaškega podpornega društva. Velike važnosti za slovenski narod je vprašanje našega izobraženstva. Zato je treba skrbeti za to, da se čimveč našim dijakom omogoči študiranje na srednji in visoki šoli. Namen to doseči pa ima pred vsem Dijaško podporno društvo v Ljubljani, za skrbi za hrano in uenarno podporo našega dijaštva. Pod pokroviteljstvom obeh slovenskih škofov se je letos začela obširnejša akcija v ta namen in sicer v obliki efektne loterije. Prireditveni odbor, obstoječ iz najuglednejših naših predstavnikov, je akcijo spretno zasnoval in sedaj se že vrši razprodaja srečk po celi Sloveniji. Prosimo naše prijatelje, da razprodajalce prijazno sprejmejo ter z nakupom ene srečke prispevajo za sklad. Cena srečke je 10 dinarjev. — Loterija ima nad 1000 bogatih dobitkov, med njimi avto, konja s kočijo, sobno orpavo, kuhinjsko orpavo in opremo, slamoreznicno, kolo, radio-aparat, obleke itd. Kdor želi kupiti ali razprodajati te srečke, pa jih še ni imel prilike dobiti, naj se obrne naravnost na Dijaško podporno društvo v Ljubljani, Miklošičeva cesta 5. Na dopisnici naj navede naslov in koliko srečk da želi. Prodajalci srečk dobijo 10% provizijo. V Mariboru daje vsa pojasnila g. I. Voršič (orlovska pisarna), v Celju pa g. R. Drobne.

Kdor rad pogače je, naj pride v nedeljo, dne 4. oktobra (v slučaju slabega vremena po dne 11. oktobra), k Sv. Juriju ob Ščavnici na veliko tombolo Bralnega društva, ki jo priredi v korist svojih knjižnic. Med številnimi dobitki se nahaja namreč več velikih vreč pšenice. Predprodaja srečk po trgovinah.

Srečolov za nove zvone v Smartnem na Pohorju, ki je moral biti lansko jesen preložen, se bo zanesljivo ob vsakem vremenu vršil v nedeljo, dne 20. septembra, po poznih sv. maši. Dobitkov je zelo veliko in prav lepih, kakor: telček, sodček vina, mnogo ovc in jagnjet ter perutnine, raznega orodja in potrebščin za kmetovalce, posoda, smreke in razni les, drva, škafi, košare, železni izdelki itd. Vabljeni vsi sosedi! Kart po 5 dinarjev je še dosti dobiti. Sreča Vas čaka in vablj!

Da se Rupnikov hlapec Tone in Briskova Jerica rada vidita, to ve že vsakdo v naši vasi. Tone sicer ni napačen fant, le da kljub svoji pridnosti nima denarnih sredstev, ki bi mu omogočile vpostavitve lastnega ognjišča. Jerici je že davno slovesno zatrjavala, da hoče štediti in s prihranki kupiti vsj skromno pohištvo. V jeseni ji je rekel, da ga naj počaka do predpusta, tedaj jo popelje pred olter. No, prišel je predpust, Velika noč, za pomladjo lepo poletje in Tone je še vedno Rupnikov hlapec in Jerica Rupnikova dninarica. »Nič več Te ne čakam, če do jeseni ne izpolniš dane obljube«, mu je zagrozila. Ta svarični glas bodoče življenske družice si je vzel Tone zelo k sr-

Ko pa že moram nadaljevati te žalostne doživljaje, naj še povem, da smo 19. oktobra prenočili v Lützenau, kjer so se polki zopet uredili, kakor so se mogli. Drugi dan smo morali že navezati na pohodu proti Weissenfelsu streljati na Vestfalcane, ki so nas zasedovali do vasi Oeglitsh. 22. smo prenočili na erfurtskem polju, kjer so nam dali nove čevlje in obleko. Tam se je kakih pet ali šest razkropljenih stotnij zopet združilo z našim bataljonom. Bili so skoro sami novinci, ki niso imeli drugega kot golo življenje. Nove obleke so nam bile dosti preširoke, tičali smo v njih kakor v stražnih hišicah, a njih blagodejno toploto smo čutili vendarle; zdelo se nam je, da znova oživljamo.

Ze 22. smo morali zopet naprej in smo naslednje dni marširali mimo Gothe, Teutlebena, Eisenacha in Salmünstra. Kozaki na svojih malih, suhih kljusetih so prežali na nas. Nekaj huzarjev jih je preplašilo; razkropili so se kakor tatovi, a so se kmalu zopet vrnili.

Mnogo izmed naših tovarišev je imelo to navado, da so šli plenit zvečer, ko smo taborili. Včasih so res kaj dobili, a drugi dan jih je vedno nekaj manjkalo pri pozivu. Zato so straže dobile povelje, naj streljajo na vsakega, ki bi šel iz tabora.

Mene je ves čas, odkar smo bili odšli izpred Lipskega, tresla mrzlica. Bilo je čedalje hujše, stresalo me je noč in dan. Tako sem že oslabil, da sem zjutraj komaj mogel vstati k marširanju. Cebedej me je pogledoval mrčnega obraza in je včasih rekel:

»Le pogum, Jože! Nazadnje vendarle pridemo domov!«

Te besede so me vzpodbudile. Cutil sem, kako mi je topla kri zalila obraz.

»Seveda pridemo domov«, sem rekel vesel. »Domovino moram zopet videti!«

A sem pričel jokati. Cebedej je nosil moj telečak. Če sem bil truden, je rekel:

»Naslani se mi na roko... Saj smo zdaj vsak dan bliže doma, Jože... Se petnajst dnevni pohodov, koj pa je to?«

(Dalje prihodnjic.)

skoraj vsi svoje puške. Marširali smo kar naravnost čez polje. Nekaj dalje naprej smo prišli do majhnega lesenega mostu, ki je držal v Schleussig, odtod pa smo krenili proti Lindenau.

Molče smo korakali dalje. Zdajindaj smo se ozrti nazaj v daljavo na drug ostran Elstere in smo opazovali bitko, ki se je še vedno bila po lipških ulicah. Se dolgo je odnevalo za nami divje vpitje in votlo bobnenje streljanja. Sela proti drugi uri, ko smo videli velikanska premikanja čet, topov in bagežnih vozov, ki se je vleklo proti Erfurtu, kakor daleč je segalo oko, s ose nam ti glasovi zlihi v drdranje vozov in topov.

XXI.

Doslej sem povedoval o velikih vojnih dogodivščinah, o bitkah, ki so bile slavne za Francijo kljub našim napakam in naši nesreči. Ako smo se sami — po eden proti dvema in večkrat proti trem — vojskovali proti vsem evropskim narodom in smo nazadnje podlegli ne toliko njih pogumu in zmocnosti, ampak izdajstvu in številu, potem bi ne bilo prav zardevati nad takim porazom, zmagovalci pa bi imeli še manj prav, ako bi bili na to ponosni. Velikosti naroda ali vojske ne dela število, ampak hrabrost. Tako si mislim v svojem priprostem srcu in upam, da bodo tako mislili po vseh deželah sveta ljudje, ki imajo kaj srca in pameti.

Sedaj pa moram pripovedovati o bednem in napor-nem umikanju, in prav to, se mi zdi, je najbolj mučno.

Pravijo, da zaupanje človeka naredi močnega. Res je to, posebno kar se tiče Francozov. Dokler gredo naprej, dokler zaupajo v zmago, toliko časa so združeni kakor prsti ene roke, toliko časa je volja poveljnikov zakon za vse. Vsi čutijo, da je gotov uspeh samo v disciplini. Čim pa so prisiljeni umikati se, gleda vsak samo nase in se ne zmeni več za poveljnika. Potem se ti ponosni možje, ki so šli smejoč se v boj proti sovražnik, razkrope posamezno ali v manjših skupinah na desno in na levo. Tisti, ki so sicer trepetali pred njim, se ojunajo. Od početka prodirajo boječe, ko pa vidijo, da jim ni škode, postanejo predrzni in prevzetni. Po trje in po štirje se lotevajo zoostalih, da jih